

Додаток 1.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО ЗАВДАНЬ З КРИМСЬКОТАТАРСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.

Завдання до кожного класу складаються з **чотирьох** компонентів. На виконання всіх завдань учасникам надається **90 хвилин**. Перший блок завдань – **тестові завдання закритого типу з кримськотатарської мови**. Максимальна кількість балів за цей блок складає **30 балів (20 тестів по 1,5 бали)**. Другий блок – **тестові завдання закритого типу з кримськотатарської літератури**. Максимальна кількість балів за цей блок складає **30 балів (20 тестів по 1,5 бали)**. Третій блок формується **питаннями відкритого типу до прослуханого тексту**. Максимальна кількість балів за цей вид завдань складає **30 балів (15 питань по 2 бали)**. Четвертим компонентом завдань олімпіади є **презентація усної теми**. Максимальна кількість балів за четверте завдання - **10 балів**.

Сумарна кількість балів за всі чотири блоки складає 100 балів.

Критерії оцінювання усної теми:

Блок	Критерій	Опис
Зміст та структура 4 бали	Розкриття теми	Повне охоплення теми, наявність усіх ключових аспектів.
	Логічність	Послідовність викладу, логічні переходи між думками, зв'язність матеріалу.
	Доступність	Матеріал викладено зрозуміло й відповідно до рівня аудиторії.
	Висновки	Чіткі узагальнюючі підсумки, що логічно завершують виступ.
Мовне оформлення 4 бали	Граматика та лексика	Правильність граматичних форм, чітка вимова, доречний добір слів.
	Культура мовлення	Дотримання норм мовлення, мінімум помилок, доречність мовних кліше.
Презентаційні навички 2 бали	Впевненість	Вільність, невимушеність, спокійна та впевнена поведінка під час виступу.
	Контакт з аудиторією	Наявність та підтримання зорового контакту зі слухачами.
	Невербальні засоби	Доречне використання жестів, міміки та постви.

Додаток 2.

Відповіді до завдань з кримськотатарської мови та літератури для 9 класу.

I. Qırımtatar tilinden test cevapları:

1. A
2. D
3. B
4. A
5. A
6. A
7. B
8. D
9. A
10. D
11. A
12. B
13. B
14. C
15. B
16. B
17. C
18. C
19. D
20. D

II. Qırımtatar edebiyattan test cevapları:

1. - A
2. - B
3. - A
4. - A
5. - A
6. - B
7. - D
8. - A
9. - A
10. - D
11. - A
12. - B
13. - C
14. - A
15. - A
16. - C
17. - B
18. - C
19. - A
20. - A

III. Seslendirgen metinni diñlep doğru cevaplarını yazıp beriñiz.

1. Esas qaramanları bu masalda kim sayıla? Baqa
2. Baqa özü qayerde yaşay? küçük bir yerçikte yaşay edi
3. Nasıl aşlarını baqa qadınları pişirgenler? pudding
4. ‘Davranmaq’ sözü nasıl manasını ifadeley?
aşıqmaq
5. ‘Tüşüncege dalmaq’ ibaresi neni ifadeley? başından keçirmek
6. Baqanıñ apayları bir birnen dostlaşa ediler. Doğrumı?
yañlış
7. Baqa, pudding suvuq olsun dep, evde beklemekte edimi? yoq, baqa aşığı edi sıcaq puddingni aşamaq için
8. Masalını diñlegen soñ, «eki apay evine hoşnutlığını keterirler» - dep aytmağa mümkünmi? masalğa köre, eki apay tek şaşırmasını qorantağa ketereler
9. Pudding azırlaması aqqında Baqağa kim haber etti? kiçik bir baqaçıq
10. ‘Çoq ağlamağa’ demek – ökür-ökür ağlamağa.

11. Ndambi ve Ndalada bu apaylarnın adlarını? *yoq, o olarnın yaşağan yerleri* _____
12. Masalnın añlarına köre, baqaların "kva-kva-kva"ları nasıl manasını belgilene? *"Men ne yerge barayım!? Men ne yerge barayım!?"*
13. 'Açuvlanmaq' ve 'canı ağirtmaq' sözler aynı manasını belgileneleermi? *yoq, bu manadaş sözləri degil* _____
14. Baqa balaban ve keñ bir göl yanında apaylarnen körüşe edi. Doğrumı? *_____ yañlış, bu malumat metinde añılmadı*
15. Ne içün Baqa puddingni tez barıp aşamağa tırıştı? *_____ çünki o sıcaq onı aşamağa istedi* _____.

Baqa ve onıñ apayları.

(Afrika masalları)

Bir bar eken, bir yoq eken, bir zamanda bir Baqa yaşay eken. Onıñ eki apayı bar eken. Baqanın birinci apayı Ndambi degen yerde, ikinci apayı Ndalada yaşay. Özü ise, Ndambi ve Ndalanın ortasında, küçük bir yerçikte yaşay edi. Kimerde o Ndambige, kimerde ise, Ndalağa apaylarını körmek içün bara edi.

Bir kün küçüçük bir baqa onıñ yanına kelip yalvardı: "Ndambige buyurunız! Birinci apayınız sizge lezetli pudding pişirdi. Davranınız, puddingiñiz suvup qalmasıñ!"

Baqa pek quvandı, çünki o pudingni pek seve. O, yolğa çıqmağa azırlıq körgende, başqa bir küçük baqaçıq onıñ yanına kelip dedi: "Yalvaram sizge, Ndalağa tez-tez barınız! Ekinci apayınız sizge lezzetli pudding azırladı. Pudding daa sıcaq olğanda anda barıp çıqmağa aşırıñız!"

Baqa şaşmaladı ve tüşüncege daldı:

— "Eger men, birinci apayım pişirgen puddingni aşamaq içün barsam, ikinci apayım açuvlanacaq. Amma, eger de men ikinci apayıma pudding aşamağa barsam birinci apayımın canı ağıracaq. Endi men ne yerge barmaq kerekim, Ndambiyegemi ya da Ndalağamı?"

Baqa teren tüşüncege daldı. Niayet o, evde qalmaq qərarına keldi ve: "Men ne yerge barayım!? Men ne yerge barayım!?" dep, ökür-ökür ağlamağa başladı.

Eger siz baqaların "kva-kva-kva"larını eşitseñiz, endi onıñ manasını añlaycaqsınız: "Men ne yerge barayım!? Men ne yerge barayım!? Barayım, barayım, barayım!?"

Añlaşıldı ki, eger de siziñ eki apayınız olsa ve olar barıp da aynı bir vaqıtta sizge pudding pişirseler öyle bir güzel şey degildir.

(İngliz tilinden Aliyeva Arzınıñ tercimesi)

Додаток 3.

Відповіді до завдань з кримськотатарської мови та літератури для **10 класу**.

I. Qırımtatar tilinden test cevapları:

1. - A
2. - A
3. - D
4. - C
5. - B
6. - A
7. - D
8. - A
9. - B
10. - A
11. - B
12. - D
13. - D
14. - C
15. - B
16. - D
17. - C
18. - C
19. - D
20. - B

II. Qırımtatar edebiyattan test cevapları:

1. - B
2. - B
3. - A
4. - A
5. - A
6. - A
7. - **D**
8. - **B**
9. - A
10. - A
11. - A
12. - **B**
13. - C
14. - A
15. - A
16. - C
17. - B
18. - C
19. - A
20. - A

III. A. Seslendirgen metinni diñlep boşluqlarğa doğru cevaplarını yazıp beriñiz.

1. Ne içün avtobus yol kenarında toqtadı? avtobusnıñ motorını baqmaq kerek
2. Avtobus bozulğanda, yolcular sevindimi? yoq, açuvlağanlar
3. Men avtobusta oturmağa ya da avtobustan tüşmege qarar berdim? men
avtobustan çıqmağa tırıştım
4. “Oya” sözü ne demek? yazma kenarı oya, (мереживо для краю камня,
плитки)
5. Ustahane qayda yerleşe? Sol tarafta ustahane yerleşken
6. Ustalar nasıl işnen oğraşa ediler? mermer taşlarğa türlü yazıların oya ediler

7. Metinde ustaların ustalıǵı nasıl tasvirlene? dulber, ustalıqla
8. İkâyecı kezintide neni közettı? yekâne qara renklı abidenı
9. Esas qaramanları bu ikâyede kim? seyahatçı
10. “Abaylamaq” sözü nasıl manasını bildire? qayd etmek
11. “Rıqma-rıq” söz birikmesi neni ifadeley? büs-bütün tolu

B. Doğru ya da yañlış olǵanını belgileñiz

12	Avtobustan tüşip, yolnıñ kenarındaki qavehanegе barmaq qарarına keldim.	D	<u>Y</u>
13	Abide qarşısında çoq adam bar.	D	<u>Y</u>
14	Aydavcı avtobusnı tüzetip yolcularnı çağırdı.	<u>D</u>	Y
15	Mermerciler büyük ustalıqnen çalışalar.	<u>D</u>	Y

Yusuf Aliniñ “Abide öǵünde” (1979) ikâyesinden

Yolcular ile rıqma-rıq tolu “İkarus” avtobusı zar-zorle töpege çıqqan soñ, yolnıñ kenarına burulıp, toqtadı.

- Arqadaşlar, maña avtobusnıñ motorını baqmaq kerek, biraz sabır eteceksiz! – dedi aydavcı.

Yolcular arasında: - Ya ne için bozuq avtobusnen yolǵa çıkasın?! – dep ökelengenler de oldı.

Men avtobustan tüştım. Fursattan faydalanıp, yolnıñ kenarındaki mezarlıqnı ziyaret etmek için araba qapıdan içeri kirdim. Sol tarafta ustahane yerleşken. Mında çalışqan ustalar mermer taşlarǵa türlü yazılarnı öyle ustalıqla oya ediler ki, dersin ufaq közevçikni taşqa yanaştırǵanda, ondaki dülber arifler öz-özlüğinden peyda olalar. Ustaların yapqan işlerini biraz seyir etken soñ, qabirler yanında dolandım. Zift töşelgen yolçuqnıñ er eki tarafında çeşit renkte mermer abideler saf çekip turalar. Olarnıñ üzerindeki yazılarnı ve resimlerni seyir eterek, yoldan bayağı uzaqlaşqanım. Artıma qaytacaq olǵanda, diqqatımnı avlaqta körünge yekâne qara renklı abide celp etti. Onı da barıp köreyim, dedim.

Abidege qoyulǵan yaş, dülber qadınnıñ iri kozleri ufuqqa tikilgen. Onıñ qarşısında bir yigit tura. O meni abaylamadı. Men yigitniñ şu resimge baqıp aytqan sözlerini eşitip, turǵan yerimde, qıbrıdamay, qatıp qaldım.

“İkarus”nıñ uzaqtan eşitilgen düdük sesi meni seskendirdi. Aydavcı yolcularnı çağırmaqta edi. Men avtobusqa aşıqtım. Artımdan ise, yigitniñ kederli sesi ep eşitilmekte edi.

Додаток 4.

Відповіді до завдань з кримськотатарської мови та літератури для 11 класу.

I. Qırımtatar tilinden test cevapları:

1. - C
2. - D
3. B
4. - A
5. - D
6. - B
7. - D
8. - A
9. - B
10. -D
11. - B
12. - A
13. - B
14. -B
15. - C
16. - B
17. - D
18. - C
19. - D
20. - A

II. Qırımtatar edebiyattan test cevapları:

1. - B
2. - B
3. - A
4. - A
5. - C
6. - A
7. - B
8. - A
9. - A
10. - D
11. - A
12. - C
13. - B
14. - A
15. - A
16. - C
17. - A
18. - C
19. - B
20. - B

III. A. Seslendirgen metinni diñlep boşluqlarğa doğru cevaplarını yazıp beriñiz.

- 1) Qahveniñ vatanı Efiopiya sayıla.
- 2) XI asırda o Qaf degen yerde ilk kere qayd etilgen edi.
- 3) Eçki hayvanları qahveni tapmağa yardım etkenler.
- 4) Qahveni qızartmağa ve çekmege adamlar tesadüfen ogrendiler.
- 5) Arabistandan diger memleketlerge satmağa başlaylar.
- 6) İstanbulda ilk qahvehane 1564 sene açıldı.
- 7) XVIII asırda qahve teregini Merkeziy ve Cenübiy Amerikada östürmege başlaylar.
- 8) Qırında östürlemedi, lâkin milliy içimlik oldı.
- 9) Qahve içken soñ: ‘Sağ oluñız! Kiseñizge **bereket**’ deyler.
- 10) Milliy adetler kütülgen qorantalar.

B. Doğru ya da yanlış olğanını belgileñiz.

11)	Qahve teregi Qırımda östürile edi.	D	<u>Y</u>
12)	Qahveni tapqanda birinciden qavurmağa başlağanlar.	D	<u>Y</u>
13)	Qahve terekniñ yapraqlarını eçkiler pek begene ekenler.	<u>D</u>	Y
14)	Efiopiyadan qahve İstanbulğa satılğan edi.	D	<u>Y</u>
15)	Qahvehaneler birinciden Londonda quruldı.	D	<u>Y</u>

Milliy içimlik – qave.

Bu acayip içimlikniñ vatını Efiopiya sayıla. XI asırda Qaf degen yerde eçki otlatqan çobanlar, ayvanlar nasıldır terekniñ yapraqlarını aşap, pek oynaq olğanını köreler. Olar da bu yapraqlardan faydalanalar. Özlerini pek tendürist, sağlam duyalara, işte boldırmaqı bilmeyler.

Terekniñ yemişini, doğrusı, urluqlarını ateşte kızartıp, çekip içmek de tesadüfen olıp çıqtı. Qave terekleri ösken yerni yaqın köylüler yanğın yerinde küygen urluqlarını tapalar. Qoqusını ve lezetini pek begeneler.

Efiopiyadan qave Arabistanğa kelip tüşe, araplarnıñ eñ sevimli içimligi ola. Onı östüreler ve mahsulat olaraq diger memleketlerge satmağa başlaylar.

İstanbulda ilk qavehane 1564 senesi, Londonda – 1652 senesi, Parijde – 1672 senesi açıldı.

18 asırda qave teregini Merkeziy ve Cenübiy Amerikada östürmege başlaylar. Yava adasında, Braziliyada ve yemiş 200 yıldan berli östürile. Al-azırda dünyada yermaydan soñ, qave bu eñ çoq istisal etilgen ve paalı satılğan mahsulat.

Qırımda östürilmese de, qoqlu, lezetli qave asırlar devamında qırımtatar halqınıñ milliy içimligi olıp qaldı. Sorgünlik zamanlarında bile, qıtlıq olğanda, adamlar qavesiz yaşap olamağan, onıñ yerine arpa, nohut, pelit (jeld) fındığı qavurıp, içkenler.

Şimdi qaveniñ pek çoq cinsları ve çeşitleri bar. Milliy adetler kütülgen qorantalarda musafırlarnı er daim qavenen sıylaylar. Qave içken soñ: "Sağ oluñ! Kiseñizge bereket",– deyler. Qonaqbaylar ise: "Afiyetler olsun!",– dep, cevap qaytara.